

Irak halkı son seçimlerde iradesini, ülkesinin bütünlüğünü koruma yönünde kullandı.

Kapak Konusu

Habib HÜRMÜZLÜ
ORSAM Danışmanı
habibhurmuzlu@orsam.org.tr

IRAK'TAKİ İL MECLİSLERİ SEÇİMİNİN ANALİZİ VE TÜRKMENLER

An Analysis of Iraqi Local Elections and Turkmens

Abstract

After the local elections held in Iraq, Iraqi political arena has gone through a new process. In this new period, Iraqi people has not voted for the parties fomenting sectarianism and separatism; they have voted in favor of the integrity of Iraq. It is highly probable to mold critical issues under the light of local elections, such as sharing oil, future of federal system, Kirkuk issue, re-stabilizing and prospering Iraq after the general elections which will be held in 2009.

Kapak Konusu

Sünni Arap aşiret ve ailelerinin Nuceyfi başkanlığında El-Hadbaa listesinde birleşerek seçime girmeleri, hem Kürt listesini hem de İslam partisini yenilgiye uğratmaya yetmiştir. Bu sonuç, Kürt gruplarının Musul'daki hâkimiyetlerine son vererek şehirde yeni dengelerin kurulmasına yol açacaktır.

Giriş

Irak'ta yerel yönetim teşkilatının varlığı Kraliyet dönemine kadar uzanır. Vilayetlerin yönetimi hakkında 1927 ve 1945 yıllarında iki ayrı yasa çıkmıştır.¹ Cumhuriyet döneminde ise "İller Yasası" adı altında 1969 yılında bir yasa yürürlüğe girmiştir. Bu yasa her vilayette bir "Yerel Yönetim Meclisi" kurulmasını ön görmüştür. 1964 yılında çıkan Belediyeler Kanunu'na göre de her vilayette bir "Belediye Meclisi" kurulmuştur. Her iki yasa bu meclislerin üyelerinin seçim yoluyla gelmelerini hükme bağlamışsa da, uygulamada bu üyelerin hükümet (iktidar) tarafından atandıkları bilinen bir gerçektir.

2003 yılında Irak'ın işgalinden sonra çıkan "Geçiş Dönem İçin Irak Devleti Yönetim Yasası"nda (Geçici Anayasa) Irak'ta federal sistemin kurulması² ve her vilayette bir il meclisi oluşturulması benimsenmiş³ ve 2005 yılında il meclisleri seçimi yapılmıştır. 2005 yılında çıkan ve 2006 yılında yürürlüğe giren "Irak Cumhuriyeti Anayasası" (Kalıcı Anayasa) federal bölgede ve vilayetlerde geniş yetkilerle donatılmış il meclislerinin kurulmasını hükme bağlamıştır.⁴

2003 yılında ABD ve Çok Uluslu Güçler tarafından işgal edilen Irak'ta yapılan yerel yönetim seçiminin ikincisi 31 Ocak 2009 tarihinde 14 vilayette gerçekleştirildi. İlk yerel yönetim seçimleri 2005 yılının Ocak ayının sonunda yapılmıştı. Şimdiki seçimler Kürt bölgesini kapsamadığı gibi Kerkük vilayetini de kapsamadı.⁵ Bu iki yerel seçim arasında siyasi ve hukuki yönlerden önemli farklar vardır. İlk seçim kapalı liste usulü olarak yapılmışken, son seçimler açık liste usulüne göre yapılmıştır. Seçmen bu seçimde arzu ettiği bir listeye veya

kendi bölgesindeki herhangi bir listede bulunan adaylardan birisine oy verme şansına sahip olmuştur.

2005 yılında yapılan il meclisleri seçiminden bu yana Irak'ta büyük çapta siyasi gelişmeler meydana gelmiştir. Bu süre zarfında terör eylemleri hissedilir derecede azalmış ve nispi güvenlik ortamı yaratılmıştır. Buna bağlı olarak da yurt içinde yerini değiştirmeye ve yurt dışına göç etmeye mecbur kalanların bir kısmı eski yerlerine dönebilmişlerdir. Barack Obama'nın ABD başkanlığına seçilmesi ve kısa bir zaman dilimi içinde Irak'tan çekileceğini açıklaması direniş hareketlerinde de azalmaya neden olmuştur. Ayrıca, 2005 yılı seçimlerinde Sünni Araplar seçimi boykot etmiş iken, son seçimde -özellikle Sünni bölgelerde- seçimlere güçlü bir şekilde katılmış olmaları, bu bölgelerde seçimlerin sonuçlarını değiştirmeye yetmiştir. Bahsi geçen boykot kararı yüzünden Sünni Arapların kalesi mahiyetinde olan ve nüfusunun yüzde 60'ından fazlası Arap olan Musul gibi önemli bir vilayette 2005 yılı il meclisi seçimlerinde Araplar toplam 41 sandalyeden sadece 10 sandalye elde edebilmişlerdi. Bu durumdan yaralanan Kürt gruplar, nüfusları Musul toplam nüfusunun dörtte birinden az olmasına rağmen Musul il meclisinde 31 sandalye elde edebilmişlerdi.

14 İlde Yerel Seçim

18 vilayetten oluşan Irak'ta il meclisi seçimi 14 vilayette yapıldı. Kürt bölgesini oluşturan üç vilayet (Erbil, Süleymaniye, Duhok) seçim kapsamının dışında kaldı. Kürt bölgesi yönetimi, bahsi geçen üç vilayette il meclisi seçimi için ayrı bir seçim yasası çıkaracağını ilan etti. Seçimden müstesna tutulan bir diğer vilayet de Kerkük olmuştur. Kerkük 2003 işgalinden hemen sonra Kürtlerin istilasına uğramış ve

Kapak Konusu

iki Kürt partisi (KDP ve KYB) Amerikalıların yardımıyla Kerkük'ün yönetimini tamamen ele almıştır. Kürt Peşmerge ve asayiş güçleri şehrin kontrolünü ele almış ve valilik, belediye başkanlığı, il meclisi başkanlığı gibi hemen hemen tüm resmi müesseselerin başına kendi mensuplarını yerleştirmişlerdir. Kürt grupları bu sayede 2005 yılı il meclisi seçimlerinde büyük bir üstünlük kazanarak Türkmen şehri olan Kerkük il meclisinde 26 sandalye elde etmişlerdir. Türkmenler ise bu meclise sadece 9 üye sokabilmişlerdir.

Kerkük'ü ve bazı diğer bölgeleri çekişmeli bölgeler olarak nitelendiren anayasanın 140. Maddesi bu vilayetin Kürt bölgesine ilhak edilebileceği şekilde hazırlanmıştı. Ancak siyasi gelişmeler ve Kerkük'te Türkmen ve Arap halkının ve diğer siyasi grupların mücadelesi ve Irak'a komşu ülkelerin etkisiyle bu madde uygulanmadan süresi dolmuş ve rafa kaldırılmıştır.

2008 yılında yürürlüğe giren İl Meclisleri Seçim Yasası'nın 23. Maddesinde, Kerkük için özel bir statü getirilerek Kerkük'te seçimlerin ertelenmesi ön görülmüştür. Bu maddeye göre oluşturulmuş olan "Gerçekleri Araştırma Komisyonu" görevini tamamlayıp parlamentoya raporunu sunduktan sonra Kerkük seçimleri için özel bir yasa çıkarılacaktır ki bu yasanın çıkması ve seçimin fiilen yapılması en iyimser ihtimalle 2009 yılının sonunu bulacaktır.

Seçimlerin Galibi Kim?

Başbakan Nuri El Maliki "Hukuk Devleti Koalisyonu" adlı listesiyle seçimlere güçlü bir pozisyonda girdi. Maliki son iki yılda Irak'ın siyasi arenasında pozisyonunu güçlendirmeyi başarabildi. Bu yolda müttefiki olan Abdul Aziz El Hâkim başkanlığında Irak Yüksek İslam Konseyi, Sadr grubu (Basra'da) ve Kürt gruplarıyla (Hanekin bölgesinde) çatışma boyutuna varacak kadar çekişmelere girişti.

Maliki'nin uğraşları sonunda Irak'ta nispi bir istikrar sağlandı ve terör eylemleri hissedilir derecede azalmaya başladı. El Dava partisinin başkanı Maliki bu seçimlerde demokrasi gömleğini giydi ve mezhepçilik söylemlerini

Irak Türkmen Cephesi yerel seçimden güçlenerek çıktı.

bir kenara bırakarak dini motiflere sarılan Irak Yüksek İslam Konseyi'nin "Mihrap Şehidi" listesini gerilerde bırakmayı başardı.

Maliki'nin "Hukuk Devleti koalisyonu" listesinin alanı her ne kadar Irak'ın güneyindeki vilayetlerle ve başkent Bağdat'la sınırlı kaldı ise de, güney bölgesini oluşturan 9 vilayet ve Bağdat'ta diğer listelere büyük fark atarak ön sıralarda yer aldı. 19 Şubat 2009 günü Yüksek

Kapak Konusu

Türkmen listesinin Telafer ve Tuzhurmatu'da galip gelmiş olması ve iki bölgede de en fazla oyu toplamış olması, Kürt gruplarının bu bölgeler üzerindeki iddialarını çürütmüş ve bu iki şehrin birer Türkmen şehri olduğunu kanıtlamıştır. Bu sonuç ileride bu iki ilçenin birer vilayete dönüşmesine yardımcı olabilir.

Seçim Kurulu tarafından bir basın toplantısıyla açıklanan kesin sonuçlara göre "Hukuk Devleti Koalisyonu" listesi başkent Bağdat'ta oyların yüzde 38'ini alarak 57 sandalyeden oluşan Bağdat il meclisinde 28 sandalye kazanmış oldu. Maliki güneydeki 9 vilayette de bu üstünlüğünü korudu. Örneğin Irak'ın ikinci büyük kenti Basra'da, 53 sandalyeden oluşan il meclisinde, Maliki'nin "Hukuk Devleti Koalisyonu" 20 sandalye kazanmış oldu. Bu liste böylece seçimlerde 14 vilayetin toplam 440 sandalyesinden 126 sandalyesini kazanarak Irak sathında sandalyelerin yüzde 28,7'sine sahip olmayı başarabildi.

Bu başarının nedenleri arasında, Maliki'nin kişiliği ve karizması, kargaşa, düzensizlik ve yolsuzluktan canı yanan vatandaşlara "müesseseler ve hukuk devleti" kurmayı vaat etmesi ve seçim kampanyası sırasında dini motifler kullanmaktan uzak durması gibi gerekçeler sıralanabilir.

Irak Yüksek İslam Konseyi'nin Durumu

Yüksek İslam Konseyi'nin "Mihrap Şehidi" adını taşıyan listesi, seçimlerde tüm Irak sathında hiç beklemediği bir yenilgiye uğradı. Bu liste Bağdat'ta rekabete giren altı listeden sonuncusu oldu ve toplam oyların sadece yüzde 6,9'unu alabildi. Basra'da ikinci sırada yer alan bu liste oyların %11,6'sını alabildi. Şii mezhebinin merkezi olan Kerbela vilayetinde, yüzde 6,4 oyla yarışan listelerin sonuncusu oldu. Kısacası Yüksek İslam Konseyi'nin listesi Irak'ın hiçbir vilayetinde birinciliği elde edemedi ve Maliki'nin elde ettiği 126 sandalyeye karşı sadece 53 sandalye kazanabildi. Konsey'in yetkilileri seçimden hemen sonra bir açıklama yaparak seçimlerde önemli bir yolsuzluğun vuku

bulmadığını vurgulayarak yenilgilerini itiraf etmiş oldular.

Musul'da Seçim Sonuçları

Sünni Arapların çoğunlukta olduğu Irak'ın üçüncü büyük kenti Musul'da, 2005 yılı seçimlerinde Arapların seçimi boykot etmeleri yüzünden Kürt grupları ve silahlı peşmergeler, şehrin mukadderatına hâkim oldukları gibi, 41 koltuktan oluşan Musul il meclisinde 31 sandalyeye sahip olmuşlardır. 2005'ten bugüne kadar geçen zaman içinde Musul'daki Araplar büyük ölçüde toparlanıp seçime mühendis ve hukukçu olan Esil El- Nuceyfi başkanlığındaki "El-Hadbaa" listesiyle girip üstün bir başarı gösterdiler.

19 Şubat günü ilan edilen kesin sonuçlara göre El- Hadbaa listesi, il meclisi seçimlerinde birinci sırayı alarak toplam 37 sandalyenin 19'unu elde etmiştir. Musul'da vali seçilmesi beklenen listenin başkanına bu seçimde 290.000 oy çıkmıştır ki Irak sathında hiçbir aday böyle bir oy toplayamamıştır.

Kürt koalisyonu listesi seçimden 12 sandalyeyle çıkmıştır ve bu oranın Musul'daki nüfuslarına oranla çok fazla olduğu da aşikârdır.

Irak İslam Partisi de Musul'daki gücünü büyük ölçüde kaybederek sadece 3 sandalye elde edebilmiştir. Musul'da azınlıklara verilen kota sayesinde; Şebekler, Hıristiyanlar ve Yezidiler de birer sandalye kazanmışlardır.

Sünni Arap aşiret ve ailelerinin Nuceyfi başkanlığında El-Hadbaa listesinde birleşerek seçime girmeleri, hem Kürt listesini hem de İslam partisini yenilgiye uğratmaya yetmiştir. Bu sonuç,

Kapak Konusu

Kürt gruplarının Musul'daki hâkimiyetlerine son vererek şehirde yeni dengelerin kurulmasına yol açacaktır. Musul vilayeti 2003'den beri siyasi istikrarsızlık yaşamaktadır. Nuceyfi Irak'ta federal sisteme karşı olmasıyla bilinen bir siyasetçidir. Ona göre merkezi hükümetin yetkilerini yerel hükümete dağıtmak Irak'ın bölünmesine yol açacak bir faktördür. El-Hadbaa listesi seçim propagandası sırasında politikasının temel ilkelerini; Irak'ın toprak bütünlüğünü korumak, güçlü bir merkezi hükümet kurmak, federal sistemin uygulanmasına engel olmak, Musul'un idari sınırlarını koruyup, Musul vilayeti topraklarından bazı parçaların başka bölgeye ilhak edilmesine engel olmak şeklinde açıklamıştır.

Seçim sonuçlarına göre il meclisinde tek başına hâkimiyetini kurabilecek güçte olan Nuceyfi, Musul'da yerel hükümeti kurma yolunda İslam Partisi, Aştar Partisi (Hıristiyan) gibi partilerle ve kota yoluyla mecliste birer sandalye kazanan Şebek ve Yezidi temsilcileriyle yardımlaşmaya ve Kürt El-Taahi listesi ile diyaloga girmeye hazır olduğunu açıkladı.

Musul'daki Sünni Arapların seçimi büyük bir farkla kazanmaları ve Kürt gruplarının yenilgiye uğraması, Musullu Arap gruplarıyla Kürt grupları arasındaki gerginliğin artmasına neden olmuştur. El Hadbaa listesinin, Kürt Asayiş güçlerinin Musul bölgesinde el koymuş olduğu topraklar üzerinde hâkimiyetlerini ele alacaklarını ilan etmesi, Kürt milis güçlerini zora sokmuş ve Musul'da otoritenin ellerinden çıkacağı hissine kapılmalarına neden olmuştur. Seçimlerden sonra 20 Arap Musullu milletvekili "Ulusal Barışın Temini" isimli bir deklarasyon yayımlayarak Kürt gruplarına karşı tepkilerini şu taleplerle dile getirmiştir:

- Musul' da sözde Kürdistan bayrağının asılmaması,
- Kürt asayiş güçlerinin Musul'dan çekilmesi,
- Kürt bölgesi hükümetinin Musul'un işlerine karışmaması,
- Musul vilayetinin idari sınırlarının 20 Mart 2003 tarihinden önceki durumuna iade edilmesi. Musul'da güçlü konumda olan İslam Partisi de bu vilayetin seçiminde yenilgiye uğramış ve oyların

Kürt yönetiminin tartışmalı bölgeler konusundaki iddiaları iyice zayıfladı.

sadece yüzde 6,7'sini toplayarak 3 sandalye elde edebilmiştir. Şebeklerin büyük çoğunluğu oylarını Kürtlerin umut ettiği gibi kullanmamış, milletvekili Hanin Kaddo'nun başkanlığındaki "Bağımsız Liste"ye vermişlerdir. Yezidilerin çoğu da Kürt listesine değil kendi listeleri olan "Reform Hareketi" listesine oy vermişlerdir. Bu sonuca göre de Kürt gruplarının Şebekleri ve Yezidileri Kürt addetme ve Kürtleştirme çabaları tamamen suya düşmüştür.

Kapak Konusu

Irak Türkmen Cephesi listesi Selahattin vilayetinde seçimlere güçlü bir konumda katılmıştır. Bunun nedeni Türkmen şehri olan Tuzhurmatu ve ona bağlı Bayat bucak ve köylerinin idari yönden Selahattin vilayetine bağlı olmasıdır. Selahattin vilayetinde oy kullanan seçmenlerin sayısı 404 bini bulmuştur.

Anbar'da Durum

Sünni Arapların hâkim olduğu Anbar vilayetinde, Araplar ve bölgedeki aşiretler 2005 yılı seçimlerini boykot etmişlerdi. Bu durumdan yararlanan İslami Parti, Anbar'ın yönetimini ele geçirmişti. 2009 yılı seçimlerinde durum tamamen değişmiştir. Vilayette seçime katılım oranı nispeten yüksek olmuş ve Uyanış koalisyonu seçimi kazanan listelerin başında gelmiştir. Seçim esnasında yaşanan büyük gerginlik nedeniyle yer yer iki grup arasında çatışmalar da meydana gelmiştir.

Türkmenlerin Durumu

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Türkmenlerin ağırlıkta olduğu Selahattin, Musul, Diyala ve Bağdat illerinde ve yine Türkmenlerin yaşadığı Kut vilayetinde, "Türkmen Cephesi Listesi" isimli bir listeye seçime katılmıştır. ITC geçen seçimlerden farklı olarak, beş vilayette başka bir grup ya da parti ile ortak bir listeye koalisyon yaparak seçime girme fikrini benimsememiştir. ITC'nin dışında olan Irak Milli Türkmen Partisi, Türkmeneli Partisi ve Karar Partisi de, ITC listesini destekleyeceklerini açıklamıştı. Ancak bu girişime Şii Türkmen Parti ve kuruluşları katılmamıştır. Sünni Türkmen ağırlıklı "Türkmen Adalet Partisi" ise Musul'da kendi adıyla bir listeye ve Diyalâ'da, başta " Irak İslam Partisi" olmak üzere beşli bir koalisyonun altıncı unsuru olarak seçime katılmıştır. Ancak almış olduğu oylar bu iki ilin meclislerine girmek için yeterli olmamıştır.

Musul'da seçimlere 7 rakip liste katılmıştır. El- Hadbaa Ulusal Listesi (Sünni Arap) oyların yüzde48,4'ünü alarak kesin sonuçlara göre Musul il meclisinde 19 üyeye sahip olmuştur. Kürt partilerinin Musul'da güçlerinin kırılmasına

rağmen, Neyneva Kardeşlik adlı liste oyların yüzde 25'ini alarak 12 sandalye kazanmış ve ikinci olmuştur. 400 bin nüfuslu Musul'a bağlı Telafer ilçesinde ITC listesi 27.000 oy almıştır. Irak Türkmen Cephesi listesi Selahattin vilayetinde seçimlere güçlü bir konumda katılmıştır. Bunun nedeni Türkmen şehri (ilçesi) olan Tuzhurmatu ve ona bağlı Bayat bucak ve köylerinin idari yönden Selahattin vilayetine bağlı olmasıdır. Selahattin vilayetinde oy kullanan seçmenlerin sayısı 404 bini bulmuştur. ITC'nin listesinde ilk sırada yer alan Ali Haşim Muhtaroglu 10593 ve ikinci sırada yer alan Niyazi Mohammed Kamber 2984 oy alarak 28 sandalyeli Selahattin il meclisine girmeyi başarmışlardır.

Tuzhurmatu'da ITC listesi, Hukuk Devleti, Mihrap Şehidi ve Kürt grupları listesini geride bırakarak birinci sıraya yerleşmiştir. Bu sonuç Tuzhurmatulu seçmenlerin (Türkmen) etnik kimliklerini (Şii) mezhepsel kimliklerinin önünde tutmaları ve bu sayede şehrin Türkmen kimliğinin kanıtlanmış olması açısından önemlidir.

Seçimlerden hemen sonra Türkmeneli TV'de değerlendirmelerde bulunan bazı ITC yetkilileri sonuçlardan memnun olduklarını ve bu seçimin tarafların gerçek gücünü gösterdiğini ve Tuzhurmatu ile Telafer'in birer Türkmen şehri olduğunu kanıtladığını vurgulamışlardır. Yetkililer ayrıca, seçimde Türkmen listesi aleyhine birçok ihlallerin vuku bulduğuna dikkat çekip ihlaller nedeniyle Yüksek Seçim Kurulu yetkililerini eleştirmişlerdir. Sözkonusu ihlallere örnek veren ITC yetkilileri, Musul'a bağlı Türkmen "Ayaziye" nahiyesinde seçimden az bir süre önce orada kayıtlı olan 10.000 Türkmen

Kapak Konusu

ailesinin kayıtlarının Ayaziye yakınındaki bir köye nakledildiğini ve araba kullanma yasağı getirildiği için bu ailelerin bahsi geçen köye gidip oylarını veremediklerini, yapılan tüm itiraz ve müracaatların ise sonuçsuz kaldığını anlatmışlardır. Türkmen yetkililer benzer bir olayın Türkmen şehri Telafer'de yaşandığını bildirmiştir. Telafer'de Kadisiye bölgesinde kayıtlı 15.000 Türkmen ailenin kütükleri, seçimden bir gün önce 5 km uzaklıktaki başka bir seçim merkezine nakledilmiştir. Telafer'den zorunlu göçe tabi tutulan ya da bu bölgedeki kanlı olaylar yüzünden Musul'a göç eden ailelerin isimlerinin hiçbir seçim merkezinde bulunmadığını ve birçok ailenin isimlerinin listelere asla kaydedilmediğini ifade eden ITC yetkilileri, buna rağmen Telafer'de 18 listenin yarıştığını ve ITC listesinin bu ilçede ilk sırada yer aldığına işaret etmişlerdir.⁶

Değerlendirme

Seçim süreci, beklentilerin aksine genelde sakin geçmiştir. Irak'ın çetin şartlarına rağmen büyük çapta terör olayları ya da çatışmalar vuku bulmamıştır. Yine de değişik yerlerde bu sakinliği bozacak olaylar meydana gelmiştir. Seçim gününe kadar birkaç aday öldürülmüştür. Seçim günü Bağdat'ın kuzey bölgesinde bir bombanın patlaması sonucu beş polis hayatını kaybetmiştir. Tikrit şehrinde (Selahattin vilayetinin merkezi) bir seçim merkezinin üzerine dört adet roket düşmüştür. Tuzhurmatu ilçesinde bir seçim merkezinin yakınlarına yapılan roketli saldırının akabinde ilçedeki polis güçleri tarafından gelişigüzel açılan ateş sonucunda, bir Türkmen genci hayatını kaybetmiş ve bu olaydan sonra birçok aile seçim merkezlerine gitmekten çekinmiştir.

Yüksek Seçim Kurulu'nun çalışmaları, 2005 seçimlerine göre daha sağlıklı olmuş ve yoğun seçim ihlalleri olmamıştır. Yine de yolsuzluklar ve hatalar meydana gelmiştir. Irak'ın içinde başka bölgelere göç edenlerin önemli bir bölümünün isimleri seçmen kütüklerinde yer almamış bu nedenle pek çok kimse oy verememiştir. İran Konsolosunun seçim günü Basra'daki seçim merkezlerini gezip seçimleri gözetlemesi, Yüksek Seçim Kurulu'nun eleştiri yağmuruna tutulmasına neden olmuştur. Basra'da seçime

katılan 10 siyasi oluşum, seçim sonuçlarına ve Yüksek Seçim Kurulu'nun performansına itirazda bulunup oyların tarafsız uluslararası komisyonlar nezaretinde yeniden sayılmasını talep etmiştir. Nitekim Yüksek Seçim Kurulu oylama sırasında yolsuzluk yapıldığı gerekçesiyle 30 seçim merkezinde sonuçların iptaline karar vermiştir. Ayrıca kurulun seçimleri kazanan adaylar arasında 248 kişinin diplomalarının sahte olduğunun tespit etmesi, sorunların ulaştığı boyutları açıkça göstermektedir.

Irak'ta seçime dâhil olan 14 vilayette toplam seçmen sayısı yaklaşık 15 milyonu bulmuştur. Seçime fiilen katılanların sayısı ise bu rakamın yarısı kadardır. Resmi açıklamalarda seçime katılma oranının yüzde 51 olduğu bildirilmiştir. Irak'ın güvenlik durumu, halkın bilinç düzeyi, yerel yönetimlerin hakla hizmet sunmaktaki başarısızlıkları ve toplumun seçimlerden ümitli olmaması gibi etkenler dikkate alındığında, bu katılım oranının hiç de az olmadığı söylenebilir.

Buraya kadar anlatılanlar dikkate alındığında seçim sonuçlarına ilişkin şu değerlendirmelerde bulunulabilir:

-Federal sistemin Irak'ta uygulanmasının en büyük taraftarı olan Irak Yüksek İslam Konseyi'nin güneyde, Kürt listesinin de kuzeyde (Musul) yenilgiye uğraması, Iraklı seçmenin ülkesinin bölünmesine yol açabilecek bu sistemi benimsemediğinin ve merkezi hükümetin güçlenmesini istediğinin bir işaretidir. Irak Yüksek İslam Konseyi'nin Bağdat'tan başka güneydeki dokuz (Şii) vilayette gerilemesi, Kürt gruplarını da zora sokacaktır.

-Kürt listesinin Musul'da yenilgiye uğraması ve milliyetçi Arap kitesinin, oyların yaklaşık yarısını toplaması, Kürtlerin çekişmeli bölgeler diye adlandırdıkları bölgelerde otoritesinin zayıflamasına neden olacaktır. Musul'da vali olarak seçilmesi beklenen El Hadbaa listesi başkanı Esil El Nuceyfi, "Musul Musullulara dönmüştür, artık Musul'un idari sınırları konusu tartışılmalıdır" ifadesinde bulunmuştur. Gözlemciler El Hadbaa listesinin Musul'daki kazanımını bu vilayetteki Kürt gruplarının hâkimiyetine karşı bir referandum mahiyetinde

Kapak Konusu

olduğunu kaydetmektedir. Bu otorite kaybının ileride Kerkük konusuna da yansması söz konusudur.

-Türkmen listesinin Telafer ve Tuzhurmatu'da galip gelmiş olması ve iki bölgede de en fazla oyu toplamış olması, Kürt gruplarının bu bölgeler üzerindeki iddialarını çürütmüş ve bu iki şehrin birer Türkmen şehri olduğunu kanıtlamıştır. Bu sonuç ileride bu iki ilçenin birer vilayete dönüşmesine yardımcı olabilir.

-Hukuk Devleti Koalisyonu'nun seçimlerden büyük bir galibiyetle çıkması ve mezhepsel tabana dayalı dini parti ve hareketlerin gerilemesi, seçmenin ileride Irak'ın nasıl yönetilmesinin istendiğine dair bir ipucu vermiştir. Şii otoritenin merkezi olan Kerbela'da laik, aşiret gücüne dayanan ve bağımsız bir kişinin (Yusuf Mecit El Habbubi) birinci sırayı alarak en çok oyu toplamış olması bu eğilimin bir göstergesi addedilebilir.

-Tarihi boyunca gerçek bir seçim görmeyen, aşiret sistemine dayalı ve 2003'den sonra mezhepçilik denizinde nerdeyse boğulan Irak halkının, demokrasinin kural ve gereklerini anlayıp kavraması için uzun zaman gerekeceği gerçeğini göz önünde tutmak gerekir. Gözlemciler seçim sonrasında kaybedenler ve kazananlar arasında şiddet olaylarının bir süre artacağını tahmin etmektedirler. Şubat ayının ikinci yarısında Bağdat'ta cereyan eden şiddet olaylarında üç polis, üç Amerikan askerinin ve bir tercümanın öldürülmesinin, Musul'da iki Kürt partisi (KYB ve KDP) binası yakınlarında bombaların patlamasının ve Tuzhurmatu'da bir bayan öğretmenin kaçırılmasının bahsi geçen şiddet olaylarının habercisi olabileceği korkusu

hâkimdir. El Maliki hükümeti güvenlik ve asayiş sağlama konusunda gücünü ve devlet ağırlığını mutlaka göstermelidir.

Sonuç

Irak'ta il meclisleri seçiminin sonuçları bu ülkede yeni bir siyasi tablonun ortaya çıkacağını göstermiştir. Bazı güçlerin gerilemesi ve bazılarının ön plana çıkması vilayetlerdeki güç dengelerini temelden değiştirecek boyutta yeni ittifakların ve koalisyonların kapısını açmıştır. Seçim sonuçlarının üzerinden az bir süre geçmesine rağmen bu gibi ittifakların haberleri gelmeye başlamıştır. Örneğin Diyala ilinde seçimi kazanan iki listenin (Ulusal Uzlaşma Cephesi ve Kürt İttifakı listesi) valilik görevini birinci listenin, il meclisi başkanlığı görevini ise ikinci listenin alması üzerinde anlaşığı bildirilmiştir. Irak Yüksek İslam Konseyi ve Irak İslami Partisi gibi dini motiflere dayalı güçler il meclislerindeki siyasi güçlerini kaybedecektir. Şii ittifakı listesinden çekilen Sadr ve Fazilet grubunun Maliki ile yeni bir ittifak kurması ihtimali ortaya çıkmıştır. Bu üç Şii güç arasında diyalogun şimdiden başlamış olduğu bildirilmektedir.⁸ Fazilet Partisi'nden milletvekili Sabah El Saidi bu noktaya işaret ederek, " Özellikle orta ve güney vilayetlerinde siyasi harita büyük çapta değişecektir" ifadesini kullanmıştır.

Sonuçta bu seçimlerin alelade bir seçim olmadığı ve Irak'ın siyasi haritasına ve geleceğine damgasını vuracağı kesindir. Petrol paylaşımı, federal sistemin geleceği, Kerkük sorunu ve Irak'ın yeniden istikrar ve refaha kavuşması gibi kritik konuların bu seçimlerin ışığı altında 2009 yılı sonunda yapılacak olan parlamento seçimlerinden sonra şekillenmesi ihtimali çok büyüktür.■

DİPNOTLAR

- 1 Bkz. 1927 tarihli 58 Nolu İller Yönetimi Kanunu ve 1945 tarihli 16 Nolu İller Yönetimi Kanunu.
- 2 4. Madde.
- 3 55. Madde.
- 4 Bkz. 122. Madde.
- 5 Bkz. 2008 yılının 36 Nolu " İl, İlçe ve Nahiyeler meclisleri Seçimi Kanunu"nun 23. Maddesi. Bu maddeye göre Kerkük'te il seçimi için parlamento tarafından özel bir yasa çıkacaktır. Bu seçimin 2009 yılı sonlarında yapıma ihtimali vardır.
- 6 ITC Kerkük Sorumlusu ve Yürütme Kurulu Üyesi Erşat Salihi, Telafer'de yapılan seçimlerde, ilk belirlemelere göre 92.000 seçmenden 42.000 seçmenin oy kullandığını, birinci sıraya yerleşen ITC listesinin oyların yarısını aldığını, İslam Partisi'nin oylarının 4.000, Kürt listesinin ise 112'de kaldığını bildirmiştir.)
- 7 "Netaicu-l intihabat tersimu haritat tahalufat cedide ked teklibu mevazin-el kuva", Aswat El-Irak, 20 Şubat 2009.
- 8 Ibid